

Agentúra
Ministerstva školstva SR
pre štrukturálne fondy EÚ

Komplexný rozvoj osobnosti

Evanjelické kolegálne gymnázium v Prešove

Učebné texty – Dejepis

TC: Reformácia v Európe

Autor: PhDr. Marián Damankoš, PhD.

Téma 1: Stredoveká cirkev a jej kritika M. Lutherom

REFORMÁCIA

Predpoklady a príčiny reformácie

Politická roztrieštenosť Nemecka v 15. storočí trvala a naďalej sa zväčšovala. Habsburgovci, ktorí si od roku 1438 udržali cisársku hodnosť, sa starali najmä o to, ako by výhodnými sobášmi rozšírili svoje rodové panstvo. Mnohé práva, ktoré dovtedy mali cisári, si začali privlastňovať malé kniežatá upevňujúce svoju moc na malých územiach. Nemecko sa tak stalo voľným zväzkom samostatných kniežatstiev, mnohých ríšskych rytierskych panstiev a slobodných miest.

Všeobecnú nespokojnosť zvyšovalo aj finančné vykorisťovanie Nemecka pápežským Rímom. V 16. storočí neobyčajne vzrástlo, pretože z Anglicka, Francúzska a Čiech prestali prúdiť poplatky. Katolícka cirkev, ktorej v Nemecku patrila tretina pôdy, nemilosrdne zneužívala roľníkov na svojich statkoch. Nútila ich platiť desiatky, vysoké sumy vyberala od veriacich za cirkevné úkony a za odpustky... Výnos z odpustkov mal slúžiť na dostavbu Chrámu sv. Petra v Ríme.

V takejto atmosfére sa cirkev stávala terčom čoraz ostrejšej kritiky. Jej najvýznamnejším kritikom v novoveku sa stal Martin Luther.

Martin Luther a jeho vystúpenie

Martin Luther z Eislebenu (1483-1546) bol augustiniánsky mních a profesor na univerzite vo Wittenbergu. Ako veriaci kresťan veľmi citlivo vnímal problémy cirkvi, ktorej bol členom. Dňa 31. októbra 1517 sa preto rozhodol verejne vystúpiť proti „nešvárom“ v cirkvi a na dvere wittenberského univerzitného chrámu pribil 95 výpovedí proti odpustkom. Vo výpovediach i v ďalších svojich prácach hlásal návrat k pôvodnému kresťanskému učeniu v zmysle hesla „*Jedine Kristus, jedine viera, jedine Písmo*“. Medzi jeho základné myšlienky patria:

- Ø ospravedlnenie môže človek dosiahnuť iba skrze vieru; skutky nie sú predpokladom spásy, ale plodmi viery;
- Ø popretie dominancie cirkevnej moci nad svetskou;
- Ø človek je schopný sám spoznávať Písmo, nepotrebuje na to cirkevnú autoritu;
- Ø zvestovanie zásady „všeobecného kňazstva“, to znamená, že šírenie Božieho Slova je povinnosťou a právom každého kresťana, nie iba kňaza;
- Ø odmietnutie viacerých sviatostí a uznanie iba troch: krstu, Večere Pánovej a pokánia;
- Ø odmietnutie omší, t.j. obetovania;
- Ø podpora národných cirkví a jazykov.

Agentúra
Ministerstva školstva SR
pre štrukturálne fondy EÚ

Komplexný rozvoj osobnosti

Evanjelické kolegiálne gymnázium v Prešove

Učebné texty – Dejepis

TC: Reformácia v Európe

Autor: PhDr. Marián Damankoš, PhD.

Téma 1: Stredoveká cirkev a jej kritika M. Lutherom

Luther svojím vystúpením uvoľnil dlho zdržiavaný proces cirkevnej aj svetskej nespokojnosti. Napriek tomu, že sa domnieval, že bráni záujmy cirkvi, dostal sa do paľby kritiky cirkevných hodnostárov. V roku 1518 bol vypočúvaný v Augsburgu. Počas tohto obdobia rozpracoval Luther celú svoju reformačnú teóriu. Na dišpute v Lipsku v roku 1519 vyvrcholila jeho roztržka s Rímom. V roku 1520 roztrhal pápežskú bulu, ktorou ho pápež dával do klatby, pokiaľ neodvolá svoje učenie do 60 dní. 18. apríla 1521 na ríšskom sneme vo Wormse odmietol odvolať svoje učenie, dokiaľ nebude na základe Pisma a rozumových argumentov vyvrátené. Preto naňho cisár Karol V. uvalil tzv. Wormský edikt a nariadil prenasledovanie jeho stúpencov. Narazil však na odpor niektorých ríšskych stavov, ktoré s Lutherom sympatizovali, a preto trest nemohol byť vykonaný. Luther bol medzitým pod ochranou hradu Wartburg u saského kurfirsta Fridricha Múdreho, kde prekladal do nemčiny Novú zmluvu.

Reformácia mala aj sociálny charakter. V rokoch 1524-25 vypuklo sedliacke povstanie, resp. sedliacka vojna, ktorú však Luther odmietol podporiť, čím sa pripravil o množstvo sympatizantov.

Ohlas Lutherovho vystúpenia

Lutherovo vystúpenie malo obrovský ohlas a v priebehu niekoľkých rokov sa rozšírilo nielen po celej ríši, ale dostalo sa aj do mnohých európskych štátov. V najväčšej miere však reformácia zasiahla Brandenbursko, Pomoransko, Sasko, Meklenbursko, Hessensko, Fransko, Durínsko, Prusko, Sliezsko, Čechy, Anglicko, Škótsko, Nizozemsko, Uhorsko a Švajčiarsko. V Škandinávii (Švédsko, Nórsko a Dánsko) bola reformácia rozšírená vo forme revolúcie „zhora“, pričom sa stretla aj s podporou obyvateľstva. V Dánsku, spojenom s Nórskom, reformáciu šírili vojvoda Fridrich von Schleswig-Holstein, vo Švédsku Gustáv Vasa. Najmenej stúpencov reformácie bolo v Španielsku, Taliansku a Poľsku.

Reformácia sa šírila pomerne rýchlo aj preto, lebo Luther bol pod ochranou saského kurfirsta Fridricha Múdreho, vďaka ktorému nebol fyzicky zlikvidovaný.

V roku 1526 snem v Speyeri prijal zásadu, že o tom, akého vierovyznania budú poddaní, rozhodne ich zemepán sám. V roku 1529 však toto uznesenie chceli zrušiť. Proti tomu podali Lutherovi prívrženci (evanjelici) protest (Protestation - odvtedy protestanti) a v roku 1530 vypracovali tzv. Augsburskú konfesiu, ktorú katolíci odmietli. Na to protestanti zareagovali v roku 1531 vytvorením vojenského zväzu Šmalkaldského spolku pod vedením saského a hessenského kniežaťa. Tento spolok cisár Karol V. v rokoch 1546/47 porazil, ale keďže mu išlo nielen o presadenie katolíckej cirkvi, ale aj o posilnenie svojej moci, postavili sa proti nemu aj niektoré katolícke kniežatá. Preto bol v roku 1555 uzavretý Augsburský mier,

Agentúra
Ministerstva školstva SR
pre štrukturálne fondy EÚ

Komplexný rozvoj osobnosti

Evanjelické kolegiálne gymnázium v Prešove

Učebné texty – Dejepis

Autor: PhDr. Marián Damankoš, PhD.

TC: Reformácia v Európe

Téma 1: Stredoveká cirkev a jej kritika M. Lutherom

ktorý potvrdil náboženské aj mocenské rozdelenie Nemecka. Tu bola evanjelikom priznaná rovnoprávnosť podľa princípu „*Cuius regio, eius religio*“ (*Koho panstvo, toho náboženstvo*).

Lutherove výpovede proti odpustkom z 31. októbra 1517

(vybrané časti)

1. Keď náš Pán a Majster hovorí: „Pokánie čiňte“ atď., tak chce, aby celý život Jeho veriacich na zemi bol ustavičným pokáním.
6. Pápež nemôže nijakú vinu za hriech inak odpustiť, len tak, keď vyhlási a potvrdí, že Boh ju odpustil; alebo keď to činí v prípadoch, ktoré si vyhradil pre seba, a v tých, ak nimi človek pohrdne, vina ostáva nezrušená a neodpustená.
27. Ľudské rečičky kážu tí, čo tvrdia, že len čo groš, vhodený do truhlice, zazvoní, duša vyletí z očístca.
28. Isté je to, že len čo groš zazvoní v truhlici, narastá zisk a lakomstvo, avšak pomoc a príhovorná modlitba cirkvi závisí jedine na Božej dobrej vôli.
36. Každý kresťan, ktorý pociťuje pravú ľútosť nad svojimi hriechmi, má úplné odpustenie trestu aj viny, ktoré mu patrí aj bez odpustkov.
62. Ozajstným pokladom cirkvi je sväté evanjelium o Božej sláve a milosti.
63. Tento poklad je však, prirodzene, vo veľkej nenávisti, lebo pôsobí, že prví budú poslednými.
64. Poklad odpustkov je naproti tomu prirodzene najpríjemnejší, lebo z posledných robí prvých.
79. Tvrdiť, že kríž nádherne ozdobený pápežovým znakom dokáže toľko ako kríž Kristov, je rúhaním sa Bohu.
86. Prečo pápež nestavia radšej Chrám sv. Petra za svoje vlastné peniaze, než za peniaze chudobných kresťanov, keďže jeho majetok je väčší ako majetky najbohatšieho Crassa?

Úlohy:

1. *Charakterizujte okolnosti, za akých Martin Luther zverejnil svojich 95 výpovedí proti odpustkom. Pomenujte tri problémy, ktoré mala vtedajšia cirkev.*
2. *V dejinách stredovekej cirkvi bolo niekoľko pokusov riešiť nešváry v cirkvi. V učebnici Dejepis pre 1. ročník nájdite osobnosti a hnutia, ktoré sa o to pokúsili a porovnajte ich úspešnosť s úspešnosťou Martina Luthera.*
3. *Reformácia, ktorá sa začala Lutherovým vystúpením mala rovinu náboženskú, politickú aj hospodársku. Pokúste sa argumentmi podporiť, prípadne odmietnuť toto tvrdenie.*
4. *Na základe Lutherových výpovedí a názorov porovnajte učenie rímsko-katolíckej a evanjelickej cirkvi.*